

WPLYW SYSTEMU OBRONNEGO POLSKI NA KSZTAŁT GARNIZONU WOJSKOWEGO W BYDGOSZCZY NA POCZĄTKU XXI WIEKU

Wojsko Polskie na przełomie XX i XXI w. uległo bardzo znaczącym przekształceniom, których istota wynikała z głębokiej zmiany geopolitycznej, jaka dokonała się w tym okresie w Europie oraz pojawienia się nowych wyzwań w obszarze bezpieczeństwa międzynarodowego, w tym problemów wychodzących daleko poza dotychczasowe pojmowanie bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego.

Zasadniczy wpływ na europejski system bezpieczeństwa wywarły zmiany polityczne na kontynencie u schyłku XX w., w tym zwłaszcza rozpad systemu komunistycznego, co w wymiarze bezpieczeństwa wiązało się z rozwiązaniem Układu Warszawskiego w 1991 r. oraz rozpadem Związku Radzieckiego w II połowie tego roku. Równie ważne znaczenie miały ogólnoeuropejskie i międzymocarstwowe porozumienia rozbrojeniowe oraz dotyczące zasad i sposobów budowy wzajemnego zaufania, deklaracja polityczna państw NATO i UW z 1990 r. o nieuznawaniu się za wrogów, a także „Paryska Karta Nowej Europy”, które to dokumenty były efektem pogłębiania się procesu Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Wynikiem powyższych zmian był koniec „zimnej wojny” w Europie oraz konieczność ukształtowania nowego porządku bezpieczeństwa międzynarodowego.

Na tym pozytywnym obrazie bezpieczeństwa w Europie dosyć szybko pojawiły się poważne rysy. Wojna domowa w Jugosławii, brak stabilizacji na obszarze postradzieckim, w tym w Rosji, niebezpieczeństwo wycofania się Stanów Zjednoczonych z aktywnej polityki w Europie – to wszystko uświadamiało politykom i społeczeństwom europejskim, że bezpieczeństwo nie jest wartością daną raz na zawsze i że trzeba o nie nieustannie zabiegać i tworzyć stosowne instrumenty gwarantujące pokój i stabilizację. Pozytywne zmiany w sferze bezpieczeństwa spowodowały spadek groźby wybuchu wojny jądrowej i konwencjonalnej w dużej skali. Jednocześnie zwiększyło się niebezpieczeństwo konfliktu asymetrycznego, który ze strony słabszego uczestnika charakteryzuje się stosowaniem w walce metod terrorystycznych, partyzanckich, nieprzestrzeganiem międzynarodowego prawa wojennego, a często także podstawowych zasad przyzwoitości.

W Europie na początku lat 90. XX w. powstały więc dwa obszary o różnym zakresie poczucia bezpieczeństwa – bezpieczna, stabilna i zamożna Europa Zachodnia i Europa Wschodnia, w której dominował brak pewności co do perspektywy bezpieczeństwa, obawy przed ponownym zmajoryzowaniem przez kontynentalne mocarstwo oraz syndrom „ubogiego krewnego”. W konsekwencji w krajach tych, oprócz działań wewnętrznych mających na celu poprawę swojej pozycji na arenie międzynarodowej, wygenerowano dwa fundamentalne wektory strategii bezpieczeństwa, polegające na dążeniu do akcesji zarówno do Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO), jak i Unii Europejskiej. Po różnych, często skomplikowanych, zabiegach polityka ta zaczęła pod koniec lat 90. przynosić efekty. W 1999 r. do Sojuszu przyjęto trzy pierwsze kraje Europy Środkowej – Polskę, Czechy i Węgry, otwierając drogę do poszerzenia NATO na wschód¹. Już samo włączenie w skład Sojuszu zwiększało w sposób znaczący poczucie bezpieczeństwa w tych krajach, ale wymagało również podjęcia wielkiego wysiłku organizacyjnego i finansowego na rzecz dostosowania swojego systemu bezpieczeństwa do standardów NATO. Równie znaczącym procesem było dążenie do przystąpienia do Unii Europejskiej, w efekcie którego zamierzano nie tylko podnieść zamożność swoich społeczeństw, ale także podjąć ogromny wysiłek modernizacyjny we wszystkich sferach życia społecznego. Akcesja do UE niemal natychmiast podnosiła stan bezpieczeństwa tych krajów w sferze ekonomicznej, ekologicznej, socjalnej itp. W latach 1995-2009 do Unii Europejskiej przystąpiło 13 krajów Europy Południowej, Wschodniej i Północnej².

Na początku lat 90. XX w. wymiar militarny zaczął przybierać konflikt cywilizacyjny pomiędzy światem „Zachodu”, a skrajnie ortodoksyjnym islamem, który zaowocował globalnym terroryzmem islamskim. Reakcją społeczeństw zachodnich były operacje wojskowe realizowane na różną skalę – od regularnych wojen w Afganistanie i Iraku poprzez działania stabilizacyjno-okupacyjne w tych państwach po uderzenia odwetowe sił powietrznych i specjalnych na wybrane cele infrastruktury organizacji terrorystycznych, np. w Sudanie i Jemenie. Innym zagrożeniem bezpieczeństwa państw Zachodu staje się proliferacja broni masowego rażenia, gdzie jedną z form zwalczania tego zjawiska stał się silny nacisk polityczno-militarny na państwa dążące do uzyskania broni jądrowej (Iran, Korea Płn.). Generalnie można rzec, że pojawiła się konieczność

¹ W 2004 r. członkami NATO stały się: Bułgaria, Estonia, Litwa, Łotwa, Rumunia, Słowacja, Słowenia, a w 2009 r. Albania i Chorwacja.

² W 1995 do Unii przystąpiły państwa neutralne: Austria, Finlandia, Szwecja, w 2004 kraje Europy Środkowo-Wschodniej i Południowej: Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Czechy, Słowacja, Węgry, Słowenia, Malta i Cypr, które w 2007 r. uzupełnione zostały o dwa państwa bałkańskie tzn. Rumunię i Bułgarię.

dostosowania infrastruktury bezpieczeństwa krajów europejskich do nowych zagrożeń, w tym zorganizowanie formacji wojskowych niezbędnych w realizacji zadań nowego typu, przemodelowanie zasad szkolenia wojsk i dostosowanie ich zarówno do nowych potrzeb pola walki, jak i wymogów sojuszniczych. Po raz pierwszy skutki zmiany geopolitycznej Polski znalazły odzwierciedlenie w *Strategii Obronności Rzeczypospolitej Polskiej z 2000* oraz 2009 r.³

Strategie te, uznając za nadrzędne polskie interesy narodowe i uwzględniając narodowe uwarunkowania ich realizacji, zostały odpowiednio skorelowane ze strategią NATO. W działalności praktycznej kierują się następującymi zasadami: odpowiedzialności narodowej i powszechności obrony, solidarności i integracji sojuszniczej, współpracy i partnerstwa, umacniania zaufania i regionalnej stabilności militarnej, odstraszania i wiarygodności, elastyczności reagowania obronnego, współpracy cywilno-wojskowej, bilansowania potrzeb obronnych i możliwości kraju. Na podstawie powyższych wytycznych zostały sformułowane strategiczne kierunki rozwoju bezpieczeństwa narodowego i obrony, którego celem jest zbudowanie systemu zespalającego wysiłki całego narodu i wszystkich jego struktur państwowych, militarnych i pozamilitarnych.

Polska zobowiązała się do utrzymywania swojego potencjału obronnego, a zwłaszcza sił zbrojnych, na poziomie uregulowanym postanowieniami stosownych porozumień i traktatów międzynarodowych. Wielkość potencjału militarnego Rzeczypospolitej Polskiej jest dostosowana do potrzeb prowadzenia przez nią ewentualnych działań obronnych i wywiązywania się z zobowiązań sojuszniczych przy uwzględnieniu wnoszonego przez nią wkładu w utrwalanie regionalnej stabilności militarnej.

Równoległe z umacnianiem zaufania i stabilności militarnej Polska dąży do utrzymania swojego potencjału obronnego, a zwłaszcza sił zbrojnych, na takim poziomie jakościowym i ilościowym, aby zapewniał niezbędne odstraszanie strategiczne w stosunku do potencjalnych przeciwników i jednocześnie gwarantował jej oczekiwaną wiarygodność obronną w gronie sojuszników. Dotyczy to w szczególności uzbrojenia i wyposażenia, poziomu wyszkolenia wojsk oraz gotowości obronnej państwa, w tym gotowości bojowej sił zbrojnych. Skład, organizacja i zasady funkcjonowania systemu obronności kształtowane są, tak aby możliwe było podejmowanie działań odpowiednich do konkretnego zagrożenia oraz stosowne wypełnianie zobowiązań sojuszniczych. Ważnym wymogiem wobec systemu obronności, w tym zwłaszcza wobec jego sił zbrojnych, jest zapewnienie zdolności prowadzenia działań o różnej skali, intensywności i charakterze, a także zachowania ciągłości we wszystkich możliwych sytua-

³ *Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2000; *Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej Strategia sektorowa do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2009.

cyjach; elastycznego przechodzenia od funkcjonowania w warunkach pokojowych do warunków kryzysowych i wojennych.

Stosownie do trzech stanów bezpieczeństwa państwa – pokoju, kryzysu (zagrożenia bezpieczeństwa) i wojny – Rzeczpospolita Polska przygotowuje się do prowadzenia następujących rodzajów działań strategicznych:

- 1) prewencyjno-stabilizacyjnych realizowanych w czasie pokoju, obejmujących bieżące zapobieganie wystąpieniu zewnętrznych zagrożeń polityczno-militarnych (kryzysowych i wojennych) poprzez neutralizowanie ich potencjalnych źródeł oraz stabilizowanie i umacnianie bezpiecznego środowiska międzynarodowego Polski;
- 2) reagowania kryzysowego realizowanego w razie wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub bezpieczeństwa sojuszników oraz zagrożeń dla szerszego bezpieczeństwa międzynarodowego, obejmującego zarówno działania narodowe, jak i udział w wysiłkach międzynarodowych, podejmowanych w celu opanowywania kryzysów oraz zapewnienia osłony przed ich skutkami;
- 3) działań wojennych prowadzonych w razie agresji na Polskę lub jej sojuszników, obejmujących wykorzystanie całego lub części potencjału państwa do odparcia agresji poprzez przygotowanie i przeprowadzenie kampanii i operacji wojennych.

Konsekwencją nowego położenia geopolitycznego Polski stała się konieczność głębokiej modernizacji systemu obronnego, co w Siłach Zbrojnych RP znalazło odzwierciedlenie w:

- adaptacji Sił Zbrojnych RP do nowych uwarunkowań poprzez stałą ich transformację zgodną z innowacyjnymi koncepcjami i doktrynami, które sprzyjają dostosowaniu sił zbrojnych do zmian zachodzących w środowisku bezpieczeństwa w celu uzyskania przez wojska pożądaných zdolności operacyjnych;
- transformacji obejmującej wszystkie dziedziny funkcjonowania Sił Zbrojnych RP i ich otoczenia przy uwzględnieniu istniejących uwarunkowań politycznych, ekonomicznych, organizacyjnych, prawnych i społecznych, której celem było i jest poszukiwanie oraz wprowadzanie innowacyjnych zmian, wykorzystywanie zdobywanej wiedzy i doświadczeń oraz gruntowna zmiana sposobu myślenia o siłach zbrojnych z podejścia ilościowego na jakościowe;
- budowaniu sił profesjonalnych, uniwersalnych, o modułowym charakterze, cechujących się wysokim stopniem gotowości bojowej i dostępności, nowoczesną techniką bojową i sprzętem wojskowym oraz posiadających zintegrowane struktury rozpoznania, dowodzenia, wsparcia i zabezpieczenia logistycznego w celu uzyskania zdolności do sprostania sojuszniczym zobowiązaniom i obrony państwa;

- usprawnieniu struktur kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP poprzez redukcję zbędnych szczebli dowodzenia, oddzielenie funkcji planistycznych od dowódczych i szkoleniowych oraz wprowadzenie nowoczesnego zarządzania opartego na przejrzystym podziale kompetencji;
- uzyskaniu zdolności do udziału Sił Zbrojnych RP w międzynarodowych operacjach zapobiegania konfliktom i rozwiązywania kryzysów różnej intensywności i w przyszłości w operacjach sojuszniczych i wielonarodowych;
- modernizacji technicznej oraz zmianach strukturalno-organizacyjnych⁴.

Nowe zadania w wymiarze bezpieczeństwa narodowego wydatnio wpłynęły na pozycję garnizonu Bydgoszcz w systemie, co zaowocowało głębokimi zmianami w strukturze jednostek i instytucji garnizonu. W ciągu ostatnich dziesięciu lat garnizon bydgoski zmienił się w sposób radykalny, stając się miejscem stacjonowania formacji sojuszniczych (NATO), centralnych, regionalnych i lokalnych ogniw sił zbrojnych. Jednocześnie Bydgoszcz zachowała status znaczącego ośrodka przemysłu obronnego.

Status garnizonu wojskowego Bydgoszcz uzyskała już w XVIII w., kiedy to w mieście umiejscowiono pruskie jednostki wojskowe. Generalnie w XIX w. bydgoski garnizon, z racji nadgranicznego położenia, stanowiły głównie jednostki bojowe i instytucje garnizonowe⁵. W chwili przejścia Bydgoszczy przez Polskę w 1920 r. w mieście znajdowało się kilka dużych kompleksów koszarowych, w tym willa przy ul. Czartoryskiego będąca siedzibą sztabu dywizji, szpital garnizonowy na rogu ulic Jagiellońskiej i 3 Maja, koszary rynkowskie na Londynku, kompleks koszarowy w czworoboku ulic Zygmunta Augusta, Sowińskiego, Sobieskiego i Warszawskiej, koszary przy ul. Gdańskiej i Artyleryjskiej, koszary przy ul. Powstańców Warszawy, monumentalny gmach Szkoły Wojennej przy ul. Gdańskiej, lotnisko z koszarami lotniczymi oraz poligon strzelniczy na Jachcicach⁶.

Polski garnizon w latach 1920-1939 rozmieszczony został w tych samych obiektach, które w niewielkim zakresie rozbudowano i unowocześniono. Ze względu na położenie garnizonu struktura jednostek była zbliżona do składu formacji niemieckich. Największą część garnizonu stanowiło dowództwo i część jednostek 15. Dywizji Piechoty. Ponadto w mieście stacjonował 16. Pułk

⁴ Ibidem, s. 31-32.

⁵ W mieście miało swoją siedzibę dowództwo 4. Dywizji Piechoty (*Königlich Preussische 4. Infanterie-Division*) i jej następujące jednostki: 14. Pułk Piechoty im. Hrabiego Schwerin, 3. Pułk Grenadierów, 17. Pułk Artylerii Polowej, 3. Pułk Artylerii Polowej oraz oddziały korpusne: 15. Pułk Artylerii Piechoty, 13. Pułk Lotniczy. W Bydgoszczy stacjonował także Inspektorat Wojsk Obrony Terytorialnej i wiele innych mniejszych instytucji. G. Tessin, *Deutsche Verbände und Truppen 1918-1939. Altes Heer, Freiwilligenverbände, Reichswehr, Heer, Luftwaffe, Landespolizei*, Osnabrück 1974, s. 5-40.

⁶ W. Weber, *Adresy Miasta Bydgoszczy na rok 1923*, Bydgoszcz 1923, s. 31-32.

Ułanów, 11. Dywizjon Artylerii Konnej, 8. Dywizjon Samochodowy, formacje szkolne lotnictwa, Wielkopolska Szkoła Piechoty oraz jednostki i instytucje zabezpieczenia funkcjonowania garnizonu⁷.

Istotne, głębokie zmiany w strukturze garnizonu zaszły po II wojnie światowej, kiedy to miasto straciło charakter aglomeracji nadgranicznej, a tym samym w garnizonie zaczęto lokować instytucje i jednostki dowodzenia i zabezpieczenia działań bojowych oraz logistyczne. Od 1945 r., z krótką przerwą w 1946 r., w Bydgoszczy stacjonowało dowództwo Pomorskiego Okręgu Wojskowego, które stanowiło najwyższy terytorialny szczebel dowodzenia w wojskach lądowych i administracji wojskowej. Ponadto u schyłku lat 50. XX w. w Bydgoszczy umiejscowiono dowództwo 2. Korpusu Obrony Powietrznej wraz ze stosownymi jednostkami bojowymi⁸. W konsekwencji Bydgoszcz obok Warszawy, Wrocławia, Poznania, Gdyni i w mniejszym zakresie Krakowa znalazła się w grupie najważniejszych garnizonów Wojska Polskiego – garnizonów specyficznych, w których największą rolę społeczną odgrywali oficerowie zwłaszcza tzw. starsi. Należy także podkreślić, że w garnizonie dominowali żołnierze wojsk lądowych i lotnictwa. Oczywiście oprócz wyższych dowództw terytorialnych w mieście stacjonowały jednostki zabezpieczenia, instytucje administracji wojskowej i logistyczne⁹. Jeszcze w okresie II wojny światowej Niemcy zbudowali w Bydgoszczy dużą fabrykę produkującą materiały wybuchowe, co po wojnie stanowiło ważną inspirację do budowy i rozwoju w Bydgoszczy przemysłu zbrojeniowego¹⁰.

Struktura garnizonu bydgoskiego w latach 1945-1990 była wynikiem zarówno potrzeb obronnych Polski, jak i w znacznym stopniu uwarunkowań geopolitycznych, zwłaszcza zaś potrzeb militarnych Związku Radzieckiego oraz Układu Warszawskiego. W konsekwencji w dowództwie POW i innych instytucjach wojskowych w Bydgoszczy powstawały różne koncepcje i plany, które służyły potrzebom wschodniego mocarstwa. Dotyczyło to zwłaszcza kierowania przegrupowaniem wojsk własnych i sojusznicych przez Pomorze, organi-

⁷ D. Mierzejewski, S. Sadowski, *Zarys historii Pomorskiego Okręgu Wojskowego 1919-1994*, Bydgoszcz, s. 13-18; S. Sadowski, *Bydgoski garnizon wojskowy w systemie militarnym Polski i NATO*, [w:] *Bydgoskie oblicza władzy lokalnej*, [red.] J. Nocoń i T. Kuczur, Bydgoszcz 2007, s. 202.

⁸ S. Sadowski, *Pomorski Okręg Wojskowy w latach 1945-1980. Przekształcenia organizacyjne i modernizacja techniczna*, Toruń 1996, s. passim (maszynopis w zbiorach autora); T. Kmiecik, *Polskie lotnictwo wojskowe 1945-1962*, Warszawa 2001, s. 182-190.

⁹ Do ważniejszych należy zaliczyć: 2. Brygadę Radiotechniczną, 5. Pułk Zabezpieczenia, 4. Pułk Łączności, Wojewódzki Sztab Wojskowy, Wojskową Komendę Uzupelnień, 10. Wojskowy Szpital Kliniczny i inne. Szczegółowy wykaz jednostek garnizonu Bydgoszcz w latach 1945-1990, [w:] *Pomorski Okręg Wojskowy w latach 1919-2009. Szkice i materiały z okazji 90. rocznicy powstania*, [red.] A. Kotowski i S. Sadowski, Bydgoszcz 2009, s. 215-240.

¹⁰ Produkcją na potrzeby wojska po II wojnie światowej zajmowały się, m.in.: Zakłady Chemiczne „Zachem”, Zakłady „Belma”, Zakłady Radiowe „Eltra” i Zakłady Odzieżowe „Modus”.

zacji przepraw na wielkich przeszkodach wodnych, zaopatrywania materialowego przegrupowujących się wojsk i innych.

Sytuacja zmieniła się w latach 1989-1991, kiedy to Polska wyrwała się z zależności od ZSRR i wespół z innymi partnerami rozwiązała Układ Warszawski. Od tej chwili w Polsce zaczęto poszukiwać i organizować nowy model obronny państwa. Jednak dekada lat 90. nie przyniosła w pełni efektywnej struktury obronnej. Skuteczny system, który nie opierałby się na międzynarodowym sojuszu, wydaje się dzisiaj dla krajów średnich i małych trudny, czy wręcz niemożliwy do osiągnięcia, dlatego już w I połowie lat 90. XX w. Polska zaczęła poszukiwać drogi do zachodnioeuropejskich struktur bezpieczeństwa. W konsekwencji 14 marca 1999 r. Polska, wraz z Czechami i Węgrami, stała się członkiem Sojuszu, co w radykalny sposób zmieniło stan poczucia bezpieczeństwa Polski i Polaków, ale jednocześnie wymusiło podjęcie radykalnych zmian w systemie obronnym i dostosowanie go do standardów NATO. Przyjęte przez Polskę zobowiązania łączą się z określonymi zmianami w zakresie dowodzenia, rozpoznania, logistyki dla całych sił zbrojnych oraz specyficznymi wymaganiami dla poszczególnych rodzajów wojsk. Zgodnie z założeniami polityki obronnej, docelowo wszystkie siły operacyjne Wojska Polskiego mają być przygotowane do przejścia na czas wojny pod zwierzchnictwo zintegrowanego dowództwa NATO. Część sił terytorialnych pozostanie zaś pod dowództwem narodowym. Restrukturyzacja oddziałów i pododdziałów sił operacyjnych, wydzielanych do dyspozycji NATO, zmierza do przygotowania ich do użycia w różnorodnych operacjach sojuszniczych, według określonych kryteriów:

- ze względu na dostępność w operacjach (siły zdolne do dalekiego przetrzutu i siły do użycia na miejscu);
- z punktu widzenia poziomu gotowości bojowej (siły wysokiej bądź natychmiastowej gotowości, siły niższej gotowości, siły o wydłużonym terminie gotowości oraz siły mobilizowane);
- biorąc pod uwagę kategorię przeznaczenia (siły pod dowództwem NATO, siły przeznaczone do NATO, siły zarezerwowane dla NATO i inne siły NATO).

W tym kontekście całe siły zbrojne RP w latach 1999-2009 podlegały stałym zmianom, zgodnym z przyjętymi zobowiązaniami sojuszniczymi oraz nowymi wymogami bezpieczeństwa państwa. Głębokim przeobrażeniem poddano system dowodzenia, gdzie stopniowo następowało przejście od struktur dowodzenia terytorialnego do sektorowych systemów pionowych. W konsekwencji powstały nowe struktury dowodzenia, a dotychczasowe zlikwidowano lub znajdują się w stanie likwidacji. Także w układzie jednostek i instytucji wojskowych, zarówno bojowych, jak i zabezpieczenia, zaszły bardzo istotne zmiany. W efekcie wiele garnizonów wojskowych poddanych zostało wydatnej restrukturyzacji.

W nowym układzie organizacyjnym sił zbrojnych garnizon bydgoski podlegał dynamicznym zmianom, a w efekcie zmieniła się jego pozycja w systemie bezpieczeństwa państwa oraz w układzie koalicyjnym. Jak się wydaje, najważniejszą zmianą było usytuowanie w Bydgoszczy Centrum Szkolenia Broni Połączonych NATO¹¹ oraz uznanie garnizonu za główne centrum dyslokacji formacji koalicyjnych, przewidzianych do stacjonowania na terytorium Polski, co w perspektywie doprowadzi do umacniania międzynarodowego charakteru garnizonu i miasta. Powstanie Centrum jest pokłosiem głębokich zmian organizacyjnych, jakim poddawane są struktury Sojuszu Północnoatlantyckiego od początku XXI w.

Począwszy od doktryny Trumana, poprzez strategię zmasowanego odwetu, strategię elastycznej odpowiedzi, strategię dwutorowości, strategia militarna Sojuszu przeszła istotne zmiany¹². Przez czterdzieści lat NATO utrzymało obronny charakter. Dopiero przemiany w Europie na początku lat 90., rozpad ZSRR i rozwiązanie Układu Warszawskiego wymusiły przełom w sposobie postrzegania bezpieczeństwa międzynarodowego i nowej roli, jaką powinien odgrywać Sojusz.

Nowe wyzwania zmusiły Sojusz do reformy strategii militarnej¹³. Porozumienie polityczne w tej sprawie zostało przyjęte w 1991 r. w Rzymie, podczas spotkania szefów państw i rządów NATO, a następnie zamienione na spójną, nową koncepcję strategiczną podczas szczytu waszyngtońskiego w 1999 r. Po 11 września 2001 r. pojawiły się dodatkowe zagrożenia: walka z terroryzmem i tzw. zagrożenia asymetryczne. Nowe wyzwania sprawiły, że na szczycie NATO w Pradze w 2002 r. zdecydowano o reorganizacji Sojuszu i przygotowaniu go do działań w nowych warunkach. Zaproszono kolejne państwa Europy Środkowej i Wschodniej do przystąpienia do NATO, co miało jeszcze bardziej stabilizacyjnie wpłynąć na ten region świata oraz zdecydowano o utworzeniu Sił Odpowiedzi NATO (NATO Response Force – NRF)¹⁴. Siły te miały składać się z zaawansowanych technologicznie, elastycznie reagujących, wysoce mobilnych oddziałów, w tym jednostek lądowych, morskich i powietrznych, gotowych do szybkiego przemieszczania się w miejsca, gdzie będą potrzebne.

Najbardziej widocznym przejawem transformacji wojskowej jest reforma systemu dowodzenia i szkolenia¹⁵. Rok 2003 przyniósł istotne zmiany w struk-

¹¹ The Joint Force Training Centre (JFTC).

¹² Szerzej: J.L. Gaddies, *Strategie powstrzymywania*, Warszawa 2007.

¹³ S. Sadowski, *NATO – od zimnej wojny do syndromu antyterrorystycznego*, „Świat Idei i Polityki” nr 3/2003, s. 155-178; J.P. Maulny, *The Future NATO Strategy or the Impossible Debate*, „affaires-strategiques.info”, <http://www.affaires-strategiques.info/spip.php?article1047> (9 april 2009)

¹⁴ <http://www.int/issues/nrf/index.html>

¹⁵ Transformacja wojskowa to dynamiczny proces bez widocznego końca, który ma wpływ nie tylko na technologię i siły w niej uczestniczące, ale także na strategię prowadzenia danej

turze dowodzenia Sojuszu, której najważniejszym elementem była koncepcja oparcia rozwiązań w dziedzinie dowodzenia Sojuszu w większej mierze na kryteriach funkcjonalności niż podziale geograficznym. W konsekwencji powołano dwa dowództwa strategiczne – dowództwo Sił Sojuszniczych NATO ds. Operacji (ACO) (Allied Command Operation) oraz dowództwo Sił Sojuszniczych NATO ds. Transformacji (ACT) (Allied Command Transformation)¹⁶. Całość funkcji operacyjnych NATO powierzona została tylko jednemu dowództwu strategicznemu ds. operacji, obecnie odpowiadającemu za cały obszar zainteresowania operacyjnego Sojuszu. Drugie strategiczne dowództwo (ACT) odpowiada za transformację Sojuszu i tworzenie strategii rozwoju, kreowanie polityki obronnej, prowadzenie badań, szkolenie, opracowywanie nowych doktryn, strategii i koncepcji, rozwój interoperacyjności sił sojuszniczych, analizy i oceny ćwiczeń oraz operacji, a także wdrażanie wynikających z ich przebiegu doświadczeń. ACT jest odpowiedzialne za osiągnięcie zdolności wojskowych w ramach procesu transformacji NATO¹⁷.

Dowództwo to dysponuje szeregiem instytucji badawczo-szkoleniowych, które są odpowiedzialne za określone sektory transformacji. Tworzenie wspólnych koncepcji militarnych zostało powierzone Połączonemu Centrum Sztuki Wojennej (Joint Warfare Centre) w Stavanger, powiązanemu z Połączonym Centrum Analiz i Doświadczeń (Joint Analysis and Lessons Learned Centre) w Monsanto (Portugalia) oraz Centrum Szkolenia Sił Połączonych (Joint Force Training Centre) w Bydgoszczy. Za przyszłe zdolności, badania i rozwój odpowiada m.in. Centrum Badań Podwodnych w La Spezia (Włochy), zaś za edukację – Akademia Obrony NATO w Rzymie, Szkoła NATO w Oberammergau (Niemcy) oraz Szkoła Systemów Łączności i Informatyki w Latina (Włochy). Instytucje te są zintegrowane w ramach wspólnego zarządzania przez ośrodek centralny w Norfolk (Virginia). Dzięki temu struktury te mają powiązania z agencjami i organami NATO oraz różnymi narodowymi wyspecjalizowanymi centrami zaangażowanymi w promowanie transformacji Sojuszu.

Bydgoski ośrodek należy więc do elitarnej sieci centrów szkolenia NATO, mających bezpośredni wpływ na przygotowanie sił sojuszniczych do różnych wyzwań współczesnego i przyszłego pola walki.

operacji. W dużej mierze polega na wprowadzaniu nowych doktryn i strategii, transferze innowacji technologicznych i strukturalnych, a także na adaptowaniu w całym Sojuszu zmian w obszarach wojskowych. Z całą pewnością transformacja jest dzisiaj wyzwaniem i cechą definiującą współczesny Sojusz. Celem transformacji jest zatem utrzymanie takich dalszych zdolności, które skutecznie wpłyną na wypełnianie zadań podejmowanych przez Sojusz.

¹⁶ S. Zarychta, *Rola Joint Force Training Centre w procesie transformacji NATO*, [w:] *Pomorski Okręg Wojskowy w latach 1919-2009. Szkice i materiały z okazji 90. rocznicy powstania*, [red.] A.S. Kotowski, S. Sadowski, Bydgoszcz 2009, s. 130-143.

¹⁷ *Allied Command Transformation*, <http://www.act.nato.int/>

Centrum Szkolenia Sił Połączonych NATO (JFTC) jest młodą i rozwijającą się organizacją, która oficjalnie rozpoczęła swoją działalność 31 marca 2004 r.¹⁸ Rola i zadania JFTC zostały określone w dokumencie Komitetu Wojskowego NATO nr MCM 214-03 z 13 listopada 2003 r. oraz w dokumencie nr MC 510 z kwietnia 2004 r. Centrum jest zasadniczym elementem systemu transformacji Sojuszu, przeznaczonym do przygotowania dowództw szczebla taktycznego do wykonywania zadań w ramach operacji realizowanych przez NATO. JFTC organizuje kursy, prowadzi szkolenia i zapewnia doradztwo różnym grupom słuchaczy w ramach Sojuszu. Współpracuje z innymi narodowymi centrami szkoleniowymi, w tym z centrum szkoleniowym Partnerstwa dla Pokoju oraz Centrami Doskonalenia, aby zapewnić stosowanie standardów oraz doktryny NATO. Może działać na miejscu lub poza siedzibą, aby pomóc w szkoleniu wszystkich sił sojuszniczych i sprzymierzonych. Wypełniając swe zadania, JFTC zapewnia wsparcie szkoleniowe na szczeblu taktycznym dla trwających operacji.

Początkowo podstawowym zadaniem Centrum było wspieranie wiedzą ekspercką oraz szkolenie i zabezpieczenie szkolenia dowództw, i sztabów szczebla taktycznego Sił Odpowiedzi NATO (NATO Response Force – NRF) w wymiarze międzynarodowym. Nowe wyzwania sprawiły jednak, że od 2006 r. działalność JFTC ukierunkowana została na Międzynarodowe Siły Wsparcia Bezpieczeństwa (ISAF – International Security Assistance Force)¹⁹. Zadaniem realizowanym przez JFTC jest przygotowanie tzw. Dowództw Regionalnych (Regional Commands) do misji NATO w Afganistanie oraz szkolenie zespołów doradczych OMLT Above Kandak²⁰. Ponadto Centrum organizuje seminaria i konferencje z udziałem państw tzw. Dialogu Śródziemnomorskiego.

W obecnej strukturze JFTC zatrudnia ponad 100 wojskowych. W Centrum pracuje personel z 16 krajów: Belgii, Bułgarii, Danii, Estonii, Niemiec, Grecji, Węgier, Włoch, Holandii, Norwegii, Polski, Słowacji, Słowenii, Hiszpanii, Turcji i Stanów Zjednoczonych. Stanowisko dyrektora JFTC pełni w 2012 r. słowacki oficer major general Pavel Macko, zaś jego zastępcą jest Polak gen. bryg. Grzegorz Buszka²¹. Centrum stacjonuje w nowym obiekcie przy ul. Szubińskiej 2.

¹⁸ *Oświadczenia rządowe z 7.10.2005 r. w sprawie mocy obowiązującej Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącej ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podpisanej 13.04.2005 r. w Brukseli, DzU z 2005 r. nr 227-15074, poz. 1946.*

¹⁹ Szerzej o ISAF: *International Security Assistance Force*, <http://www.isaf.nato.int/>

²⁰ Szerzej o ONLT Above Kandak: J.E. Haug, *The Operational Mentoring and Liaison Team Program as a model for assisting the development of an effective Afghan National Army*, Fort Leavenworth, Kansas 2009.

²¹ *Biography Director, Biography Deputy Director*, <http://www.jftc.nato.int/>

W strukturze JFTC znajduje się polska jednostka – Oddział Zabezpieczenia, który realizuje zadania państwa gospodarza, w tym: administrowanie obiektami JFTC w pełnym zakresie, zabezpieczanie ćwiczeń i szkoleń prowadzonych przez JFTC, zapewnienie ochrony w tymczasowej i docelowej dyslokacji, zapewnienie dostępu do usług zdrowotnych i ich świadczenie, a także zapewnia kompleksową obsługę finansową kadrową i logistyczną polskich żołnierzy²².

Drugim elementem zabezpieczającym funkcjonowanie JFTC jest NCSA Squadron (NATO CIS Services Agency – Agencja ds. Eksploatacji Systemów Łączności i Informatyki), wysunięty element podporządkowany Dowódcy Sektora Brunssum²³. Ponieważ JFTC dysponuje nowoczesną infrastrukturą teleinformatyczną zapewniającą szeroki dostęp do rozległych sieci NATO, wideokonferencji itp., jednostka ta dostarcza dla JFTC usługi telekomunikacyjne i zabezpiecza dostęp do sieci poszczególnych struktur NATO. Dodatkowo organizuje, instaluje i utrzymuje sieci lokalne i systemy funkcjonalne: administracyjne, logistyczne i systemy wsparcia ćwiczeń. Jednostka wspiera działalność bieżącą JFTC oraz organizuje ćwiczenia i treningi zarówno w miejscu stałej dyslokacji, jak i w rejonach ćwiczeń.

W systemie organizacyjnym NATO CIS Services Agency znajdzie się nowa jednostka Sojuszu, której dyslokacja planowana jest w Bydgoszczy, czyli dowództwo batalionu łączności NATO. W trakcie spotkania ministrów obrony państw NATO w dniach 11-12 czerwca 2009 r. zdecydowano o powstaniu i organizacji nowej jednostki Sojuszu – pułku łączności. Przyjęto, że dowództwo jednego z trzech batalionów pułku zostanie umieszczone w Bydgoszczy. Batalion łączności będzie wielonarodową jednostką złożoną z sześciu tzw. mobilnych modułów łączności (DCM – Deployable Communications Module) wydzielanych przez kilka krajów członkowskich NATO. W Bydgoszczy dyslokowane zostaną: dowództwo 3. Batalionu Łączności NATO, jeden z sześciu mobilnych modułów łączności, kompania zabezpieczenia oraz wysunięty punkt wsparcia logistycznego (Forward Logistic Point). Pułk łączności jest jednostką o szczególnym znaczeniu dla Sojuszu, ma ona wspierać jego siły zarówno w ramach bieżących misji, jak i ewentualnych operacji wynikających z tradycyjnej roli NATO – kolektywnej obrony²⁴.

²² Służbowo jednostka podlega bezpośrednio dowódcy Pomorskiego Okręgu Wojskowego. S. Zarychta, op. cit.

²³ Agencja stanowi instytucję NATO, której zadaniem jest dostarczanie informacji dla odbiorców NATO oraz państw członkowskich w czasie bieżącego funkcjonowania oraz we wszystkich misjach i operacjach na całym świecie. Strategiczne dowództwo systemu znajduje w Mons w Belgii i podlegają mu dowództwa operacyjne w Brussum, Lizbonie i Neapolu, którym z kolei podporządkowane są różne dowództwa i instytucje taktyczne. Wysunięty element łączności w Bydgoszczy podlega dowódcy w Brussum w Niemczech, <http://www.ncsa.nato.int/>

²⁴ Materiał informacyjny nt. współpracy międzynarodowej MON w roku 2009, Ministerstwo Obrony Narodowej, Departament Prasowo-Informacyjny.

Według ministra Obrony Narodowej Jerzego Klicha Bydgoszcz będzie głównym ośrodkiem Sojuszu Północnoatlantyckiego w Polsce²⁵. Takie „umiędzynarodowienie” garnizonu niewątpliwie będzie miało istotny wpływ na promocję i rozpoznawalność miasta w Europie, a tym samym stwarza szanse na zainteresowanie miastem nie tylko wojskowych, ale także inwestorów, świata nauki, turystów i innych.

Drugą istotną zmianą warunkującą miejsce garnizonu w systemie obrony państwa było dyslokowanie w nim centralnych ogniw dowodzenia w postaci Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych oraz, niestety tylko na krótko, dowództwa Sił Specjalnych WP. Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych jest jednostką organizacyjną podległą Ministrowi Obrony Narodowej, bezpośrednio podporządkowaną szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego²⁶. Instytucja ta w hierarchii sił zbrojnych znajduje się na tym samym poziomie, co dowództwa rodzajów broni i służb oraz inne inspektoraty sił zbrojnych²⁷. Do zadań Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych należy:

- organizowanie i kierowanie systemem wsparcia logistycznego Sił Zbrojnych, w tym zabezpieczeniu jednostek wojskowych użytych lub przebywających poza granicami państwa;
- kierowanie procesem planowania i realizacji zadań wynikających z pełnienia funkcji państwa-gospodarza (HNS) i państwa wysyłającego;
- zarządzanie obroną terytorialną, wydzielonymi siłami inżynierii wojskowej i obrony przed bronią masowego rażenia;
- kierowanie terenowymi organami wykonawczymi Ministerstwa Obrony Narodowej w sprawach operacyjno-obronnych i rządowej administracji niespolonej (terenowymi organami administracji wojskowej)²⁸.

W skład wewnętrznej struktury organizacyjnej Inspektoratu Wsparcia wchodzi cztery pionki funkcjonalne: pion Szefa Sztabu, pion Szefa Logistyki, Szefostwo Infrastruktury i Szefostwo Finansów. Kierownictwu Inspektoratu podlegają wszystkie jednostki i instytucje niezbędne do realizacji zadań rozmieszczone na obszarze całego kraju²⁹. W sumie Inspektorowi Wsparcia podlega

²⁵ D. Materniak, *Batalion Łączności NATO w Polsce*, „psz.pl świat z ciekawszej strony”, http://www.psz.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=20749 (2.02.2010).

²⁶ Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych, <http://www.iwspisz.wp.mil.pl/pl/23.html>

²⁷ W tym miejscu można wymienić: dowództwo Wojsk Lądowych, Marynarki Wojennej, Sił Powietrznych, Wojsk Specjalnych, komendę Żandarmerii Wojskowej oraz Inspektorat Służby Zdrowia.

²⁸ <http://www.iwspisz.wp.mil.pl/pl/23.html>

²⁹ Do 31.12.2011 r. Inspektoratowi Wsparcia bezpośrednio podlegały: Pomorski Okręg Wojskowy, Śląski Okręg Wojskowy, Szefostwo Transportu i Ruchu Wojsk – Centrum Koordynacji Ruchu Wojsk, Wojskowe Oddziały Gospodarcze w Dęblinie, Gliwicach, Ustce i Wrocławiu, rejonowe zarządy infrastruktury w: Bydgoszczy, Gdyni, Lublinie, Olsztynie, Szczecinie, Wrocławiu, Zie-

ponad 350 jednostek, instytucji i urzędów wojskowych, z tego 126 dowództwu Pomorskiego Okręgu Wojskowego, 144 dowództwu Śląskiego Okręgu Wojskowego oraz 56 bezpośrednio. Najważniejszymi jednostkami logistycznymi są: 1. i 10. Brygada Logistyczna (Opole i Bydgoszcz)³⁰ oraz bazy materiałowe, techniczne, warsztaty itp.³¹ Grupę instytucji administracyjnych stanowi 16 wojewódzkich sztabów wojskowych, tyleż pracowni psychologicznych oraz 123 wojskowe komendy uzupełnień.

Organizację nowej instytucji powierzono znanemu i cenionemu w Bydgoszczy gen. dyw. Zbigniewowi Głowience. Formowanie Inspektoratu odbywało się w trzech etapach. W pierwszym, tj. do 31 grudnia 2006 r., został sformowany zasadniczy trzon instytucji, liczący około 300 stanowisk, w drugim etapie, do 30 czerwca 2007 r., następowało włączanie się w cykl planowania zadaniowego i budżetowego na 2008 r. wraz z osiągnięciem wstępnej gotowości do funkcjonowania. Efektem finalnym tego etapu było przejście w podporządkowanie Inspektoratowi wybranych jednostek rodzajów sił zbrojnych. W trzecim etapie, do 31 grudnia 2007 r., dostosowano struktury organizacyjne

lonej Górze, Krakowie, Wojskowy Zarząd Infrastruktury w Poznaniu i Stołeczny Zarząd Infrastruktury w Warszawie, Terenowe Oddziały Lotniskowe w Warszawie i Gdańsku, Wojskowy Ośrodek Wykonywania Kary Ograniczenia Wolności w Ciechanowie oraz wojskowe ośrodki badawczo-wdrożeniowe służb mundurowej i żywnościowej w Łodzi i Rembertowie. Ibidem.

³⁰ Poza nimi grupę tę tworzyły: Oddział Zabezpieczenia Centrum Szkolenia Sił Połączonych NATO (JFTC) – Bydgoszcz, 1. Kujawsko-Pomorski Batalion Dowodzenia OW – Bydgoszcz, 2. Batalion Dowodzenia OW – Wrocław, 55. Batalion Remontowy – Opole, 1. Kompania Regulacji Ruchu – Bydgoszcz, 2. Kompania Regulacji Ruchu – Oleśnica, 3. Kompania Regulacji Ruchu – Oleśnica, 1. Dębliński Batalion Drogowo-Mostowy im. Romualda Traugutta – Dęblin, Laboratorium MPS MW – Dębogórze, 2. Inowrocławski Pułk Komunikacyjny im. gen. Jakuba Jasińskiego – Inowrocław, 2. Brzeski Batalion Ratownictwa Inżynieryjnego im. gen. bryg. Mieczysława Dąbkowskiego – Brzeg, 3. Batalion Ratownictwa Inżynieryjnego im. płk Rudolfa Matuszka – Nisko, 2. Głogowski Batalion Ratownictwa Inżynieryjnego – Głogów, 3. Włocławski Pułk Drogowo-Mostowy im. gen. Karola Sierakowskiego – Chełmno; http://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=26

³¹ W skład systemu wchodziły do 2011 r.: 2. Rejonowa Baza Materiałowa (RBM) – Wałcz, 3. RBM – Łódź, 4. RBM – Grudziądz, 5. RBM – Nowogród Bobrzański, 6. RBM – Wrocław, 7. RBM – Dęblin, 9. RBM – Warszawa, 11. RBM – Olsztyn, 1. Okręgowe Warsztaty Techniczne (OWT) – Grudziądz, 2. OWT – Jastrzębie, 3. OWT – Nowy Dwór Maz., 4. OWT – Żurawica, 5. Rejonowe Warsztaty Techniczne (RWT) – Bydgoszcz, 9. RWT – Krosno Odrzańskie, 10. RWT – Oleśnica, 20. RWT – Lublin, 21. RWT – Rzeszów, 5. Ośrodek Przechowywania Sprzętu im. ppłk Adama Szugajewa – Nowy Dwór Mazowiecki, 6. Ośrodek Przechowywania Sprzętu – Głogów, 12. Ośrodek Przechowywania Sprzętu – Nisko, Centralna Składnica Marynarki Wojennej – Gdynia, 22. Polowa Techniczna Baza Przeciwlotnicza – Skwierzyna, 49. Polowe Warsztaty Lotnicze Powidz, 2. Baza Materiałowo-Techniczna – Kutno, 17. Ruchome Warsztaty Techniczne – Poznań, 1. Baza Materiałowo-Techniczna – Toruń, 18. Ruchome Warsztaty Techniczne – Gdynia. W sumie powyższym bazom podporządkowano ponad 50 składów i warsztatów branżowych; http://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=26

do osiągnięcia pełnej zdolności bojowej. W sierpniu 2007 r. kierowanie instytucją przejął gen. bryg. (dyw.) Zbigniew Tłok-Kosowski³².

Dnia 10 października 2009 r. zapadła decyzja o utworzeniu Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych, które ostatecznie w 2010 r. dyslokowano w Bydgoszczy. Powstanie tej instytucji było odpowiedzią na pojawiające się potrzeby wynikające z procesów transformacji i profesjonalizacji wojska oraz konieczności efektywnego wykorzystania krajowych doświadczeń sił zbrojnych, a także z misji zewnętrznych. Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych jest jednostką organizacyjną MON odpowiedzialną za zarządzanie procesem standaryzacji operacyjnej w obszarze doktryn i dokumentów doktrynalnych oraz publikacji uzupełniających zarządzanie Systemem Wykorzystania Doświadczeń w Siłach Zbrojnych RP, a także za opracowywanie i weryfikowanie w praktyce nowych rozwiązań, koncepcji i metod szkolenia³³. Tym samym Bydgoszcz stała się jednym z głównych ośrodków kształtowania myśli wojskowej w Polsce.

Zadania Inspektoratu Wsparcia w znacznym stopniu pokrywają się z dotychczasowym zakresem działań okręgów wojskowych, aczkolwiek działania tych ostatnich odnoszą się do części terytorium kraju. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z 24 lutego 2004 r. W sprawie utworzenia okręgów wojskowych oraz określenia ich siedzib i terytorialnego zasięgu działania kompetencje dowództwa okręgu wojskowego skoncentrowano na: planowaniu operacyjnego i mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych; szkoleniu bojowym i ogólnowojskowym podległych jednostek wojskowych; udziale oddziałów i pododdziałów wojskowych w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, akcjach poszukiwawczych oraz ratowania życia ludzkiego, a także w oczyszczaniu terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego oraz ich unieszkodliwianiu; koordynacji przedsięwzięć wykonywanych w ramach obowiązków państwa gospodarza w ramach NATO; uzupełnianiu potrzeb osobowych jednostek wojskowych oraz współpracy z innymi organami i podmiotami w sprawach związanych z obronnością państwa³⁴. Tym samym okręgi wojskowe zostały pozbawione kompetencji w zakresie dowodzenia jednostkami operacyjnymi, koncentrując się na zadaniach logistycznych, administracyjnych i obrony terytorialnej.

Zmiany objęły także istniejące w Bydgoszczy od 1945 r. dowództwo Pomorskiego Okręgu Wojskowego. Do 31 grudnia 2011 r. okręg obejmował swym zasięgiem siedem województw, o łącznej powierzchni 168 974 km kw., co sta-

³² *Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych*, „Gazeta Internetowa Redakcji Wojskowej”, 11.12.2007; http://www.redakcjawojskowa.pl/gazeta/index.php?option=com_content&task=view&id=5634&Itemid=40

³³ Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych, <http://www.cdis.wp.mil.pl/pl/4.html>

³⁴ *Rozporządzenie Rady Ministrów z 24.02.2004 r. w sprawie utworzenia okręgów wojskowych oraz określenia ich siedzib i terytorialnego zasięgu działania*, DzU z 12.03.2004.

nowi 54,2% powierzchni kraju. Obszar ten zamieszkały był przez 17 mln obywateli państwa polskiego, tj. około 45% populacji. Działalność logistyczna Okręgu ukierunkowana była na zabezpieczenie materiałowe, techniczne, transportowe i medyczne bieżącej działalności szkoleniowej i gospodarczej jednostek wojsk lądowych, wojsk lotniczych i obrony powietrznej oraz marynarki wojennej. Dowódca okręgu poprzez sieć wojewódzkich sztabów wojskowych spełniał funkcję terytorialnego organu dowodzenia, odpowiedzialnego za koordynację przygotowań wojskowych komend uzupełnień oraz innych podporządkowanych jednostek wojskowych, organów i instytucji. Koordynował także użycie jednostek (instytucji) wojskowych w akcjach ratunkowych na rzecz ludności w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń. W ramach realizacji zasadniczych zadań wynikających z systemu reagowania kryzysowego na obszarze kraju w POW powołano i utrzymywano w gotowości wydzielone grupy operacyjne i siły do udziału w akcjach ratowniczych i likwidacji skutków klęsk żywiołowych. Zmiana zadań POW pociągnęła za sobą zmianę dyslokacji dowództwa okręgu. Monumentalny gmach przy ul. Gdańskiej 190 przejął Inspektorat Wsparcia SZ, a dowództwo POW przeniesiono na ul. Szubińską do obiektów po dowództwie 2. Korpusu Obrony Powietrznej³⁵.

W strukturze organizacyjnej okręgu funkcjonowało ponad 400 jednostek i instytucji wojskowych, w tym: 1. Brygada Logistyczna, 1. i 18. Brygada Obrony Terytorialnej, siedem wojewódzkich sztabów wojskowych oraz 67 wojskowych komend uzupełnień, cztery rejonowe bazy materiałowe, pięć regionalnych węzłów łączności, 2. Pułk Komunikacyjny, 3. Pułk Drogowo-Mostowy, batalion dowodzenia okręgu, a także jednostki logistyczne, instytucje administracji wojskowej i kulturalnej³⁶.

W 2009 r. kierownictwo MON uznało, że wieloszczeblowa struktura organizacyjna systemu wsparcia nie jest zbyt efektywna i minister Bogdan Klich zapowiedział likwidację okręgów wojskowych, tym samym 31 grudnia 2011 r. przestała istnieć formacja, której dowództwo przez 67 lat związane było z garnizonem bydgoskim³⁷. Jednak idea racjonalnego gospodarowania wskazuje na to, że decyzja ta była w pełni uzasadniona.

Niższy terytorialny poziom dowodzenia stanowią wojewódzkie sztaby wojskowe podległe od 1 stycznia 2012 r. Inspektoratowi Wsparcia SZ. Wojewódzki

³⁵ Dowództwo 2. Korpusu Obrony Powietrznej stacjonujące w Bydgoszczy od 1958 r. 15.06.2007 r. zostało rozformowane i tym samym zlikwidowano korpusne struktury dowodzenia w siłach powietrznych.

³⁶ Nie wszystkie jednostki są bezpośrednio podporządkowane dowództwu okręgu, w konsekwencji powstała w nim wieloszczeblowa, skomplikowana, zhierarchizowana struktura organizacyjna.

³⁷ *Pomorski Okręg Wojskowy do historii?*, <http://www.pomorska.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20090106/REGION/367067091>

Sztab Wojskowy w Bydgoszczy jest jedną z 16 takich instytucji w Polsce³⁸. WSzW w Bydgoszczy jest narodowym, terytorialnym organem zarządzania, zabezpieczającym od strony wykonawczej sprawowanie przez szefa WSzW funkcji dowodzenia i kierowania podległymi wojskowymi komendami uzupełnień w procesie ich wszechstronnego przygotowania do realizacji zadań w czasie pokoju, kryzysu, zagrożenia i wojny. Jest on także terenowym organem administracji wojskowej w sprawach uzupełniania sił zbrojnych i administrowania ich rezerwami osobowymi oraz organizowania współdziałania z terenowymi organami administracji rządowej niezespolonej i samorządowej na obszarze województwa. Wypełnia funkcję organu wykonawczego i koordynującego w stosunku do jednostek wojskowych podległych szefowi Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych, dowódcom Wojsk Lądowych, Sił Powietrznych, Marynarki Wojennej oraz jednostek organizacyjnych podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej i przez niego nadzorowanych, stacjonujących na obszarze województwa w sprawach uzupełnieniowych. Szef WSzW jest również organem dowodzenia i kierowania dla podległych WKU i pracowni psychologicznej do realizacji zadań wynikających z obrony terytorialnej województwa, zabezpieczenia pokojowego i mobilizacyjnego uzupełniania jednostek i instytucji wojskowych sił zbrojnych, formacji obrony cywilnej i jednostek przewidzianych do militaryzacji, a także związanych z administrowaniem zasobami osobowymi i świadczeniami rzeczowymi; koordynuje planowanie i wykorzystanie pozamilitarnych ogniw obronnych województwa uczestniczących w obronie regionu oraz do wsparcia i zabezpieczenia działań bojowych sił zbrojnych³⁹.

W 2012 r. WSzW w Bydgoszczy podlegało sześć wojskowych komend uzupełnień, w tym WKU w Bydgoszczy, która była jedną ze 84 komend w kraju. Wojskowy Komendant Uzupełnień odpowiada za realizowanie problematyki obronnej i administracji wojskowej podległego terenu. Do jego szczegółowych zadań należy: współdziałanie ze **starostwami powiatowymi** w zakresie polityki obronnej państwa; współdziałanie z **Obroną Cywilną**; zabezpieczenie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych; powoływanie **żołnierzy rezerwy**

³⁸ Wojewódzki Sztab Wojskowy Bydgoszcz swoich korzeni doszukuje się w powstaniu w 1951 r. Wojskowej Komendy Wojewódzkiej, instytucji odpowiedzialnej za zadania w zakresie poboru i potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych. W 1964 r. rozpoczęto stopniowe wprowadzanie nowego systemu obrony terytorium kraju, składającego się z terenowych sztabów wojskowych na szczeblu wojewódzkim i powiatowym. W wyniku tego 1.02.1965 r. utworzono WSzW w Bydgoszczy. W 1975 r. ograniczono obszar działania WSzW Bydgoszcz do nowego terytorium województwa bydgoskiego. W 1996 r. utworzono Wojewódzki Sztab Wojskowy – Regionalny Sztab Wojskowy „Kujawy”, który swym zasięgiem działania obejmował cztery województwa (bydgoskie, toruńskie, włocławskie i pilskie). Od stycznia 1999 r., po reorganizacji administracji państwowej i samorządowej, WSZW-RSZW został przeformowany na Wojewódzki Sztab Wojskowy.

³⁹ Wojewódzki Sztab Wojskowy w Bydgoszczy, <http://www.wszwbydgoszcz.wp.mil.pl/pl/82.html>

do czynnej (kontraktowej) służby wojskowej; powoływanie **żołnierzy rezerwy** do odbycia **ćwiczeń wojskowych**; przeprowadzenie poboru wspólnie z urzędami administracji rządowej (**starostwa powiatowe**); ewidencja wojskowa osób podlegających powszechnemu obowiązkowi obrony; wnioskowanie o wykonanie świadczeń osobistych i rzeczowych na cele obronne państwa oraz wiele innych⁴⁰. W związku z profesjonalizacją sił zbrojnych zadania WKU ulegają szybkiej ewolucji w kierunku zabezpieczenia potrzeb uzupełnienia jednostek wojskowych zawodowymi żołnierzami oraz dostosowania systemu mobilizacyjnego do zmienionych warunków szkolenia rezerw osobowych. WKU w Bydgoszczy administruje rezerwami osobowymi na obszarze trzech powiatów: Bydgoszcz – miasto, bydgoskiego i nakielskiego.

Dnia 12 maja 2009 r. minister ON wprowadził w życie nową strukturę organizacyjną i zadaniową wojskowej służby psychologicznej. W efekcie wprowadzono trójszczeblową strukturę, na czele której widnieje Centralna Wojskowa Pracownia Psychologiczna w Bydgoszczy, której podlegają regionalne wojskowe pracownie psychologiczne w: Gdańsku, Krakowie, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu. Najniższy szczebel organizacyjny tworzy 29 wojskowych pracowni psychologicznych, w tym WPP w Bydgoszczy. Do głównych zadań służby psychologicznej w wojsku należy: selekcja i dobór kandydatów do pełnienia określonych funkcji w wojsku; prowadzenie badań selekcyjno-kwalifikacyjnych kandydatów na wyższe uczelnie wojskowe; prowadzenie badań profilaktycznych i konsultacyjnych kandydatów na kierowców; udzielanie pomocy psychologicznej poborowym oraz żołnierzom zasadniczej służby wojskowej w sytuacjach kryzysowych oraz dowódcom pododdziałów w pracy wychowawczej z żołnierzami przejawiającymi zaburzenia w przystosowaniu do służby wojskowej; popularyzowanie wiedzy psychologicznej wśród kadry i żołnierzy służby zasadniczej oraz pracowników cywilnych, a także prowadzenie działalności prewencyjnej z kierowcami na rzecz przeciwdziałania wypadkom drogowym⁴¹. Umieszczenie w Bydgoszczy Centralnej Wojskowej Pracowni Psychologicznej czyni z miasta główny ośrodek psychologii wojskowej.

W Bydgoszczy dyslokowano także wiele instytucji o znaczeniu regionalnym lub ponadregionalnym podporządkowane różnym instytucjom szczebla centralnego. Inspektoratowi Służby Zdrowia WP podporządkowany jest wielofunkcyjny, dobrze wyposażony, dysponujący znakomitym zespołem lekarzy i pielęgniarek 10. Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką w Bydgoszczy⁴².

⁴⁰ Ustawa z 21.11.1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, DzU z 2004 r. nr 241, poz. 2416; Ustawa z 9.01.2009 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw, DzU z 2009 r. nr 22-2284, poz. 120.

⁴¹ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z 12.05.2009 r. w sprawie wojskowych pracowni psychologicznych, DzU z 2.06.2009.

⁴² 10. Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką, <http://www.10wsk.mil.pl>

Szpital ten pełni funkcje publicznego zakładu opieki zdrowotnej, a więc jest dostępny dla całej społeczności miasta i regionu, ale również stanowi wysoce specjalistyczny szpital wojskowy świadczący usługi dla sił zbrojnych oraz żołnierzy armii sojusznicych przebywających w Polsce. Szpital wykonuje także zadania mobilizacyjne i inne związane z funkcjonowaniem w strukturach sił zbrojnych. W sumie jest to znakomita placówka, stanowiąca ważne uzupełnienie sieci szpitali klinicznych i regionalnych na obszarze Pomorza i Kujaw oraz w odniesieniu do sił zbrojnych północnej części kraju⁴³.

Również ponadregionalny charakter ma 2. Wojskowy Ośrodek Metrologii w Bydgoszczy, który jest jedną z pięciu instytucji podległych Dyrektorowi Wojskowego Centrum Metrologii Ministerstwa Obrony Narodowej, powołaną do zabezpieczenia metrologicznego jednostek wojskowych w wyznaczonym rejonie odpowiedzialności⁴⁴. Ośrodek powstał w 1966 r. jako Laboratorium Legalizacji Przyrządów Pomiarowych w Bydgoszczy. W 1984 r. laboratorium przeformowano na Ośrodek Metrologii Pomorskiego Okręgu Wojskowego. Dnia 1 lipca 2006 r., na podstawie przeformowanego OM POW i rozformowanego 2. Rejonowego Ośrodka Metrologii, powstał 2. Wojskowy Ośrodek Metrologii⁴⁵. Zadaniem 2. WOM jest kalibracja i sprawdzanie przyrządów pomiarowych wielkości radioelektronicznych, elektrycznych, ciśnienia, temperatury, siły, momentu siły, wilgotności, czasu oraz specjalistycznych przyrządów służby inżynierijno-lotniczej jednostek i instytucji wojskowych dyslokowanych w rejonie odpowiedzialności.

Instytucją, której działalność wykracza daleko poza garnizon w Bydgoszczy, jest Rejonowy Zarząd Infrastruktury podległy szefowi Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych⁴⁶. Instytucja ta została powołana do działalności inwestorskiej,

⁴³ Szpital prócz certyfikatów ISO 9001:2000, 14001:2004, AQAP 2110:2006 i HACCP zdobył liczne laury będące wyrazem uznania środowiska medycznego oraz pacjentów, w tym: nagrodę w Międzynarodowym Konkursie „EuroCertyfikat 2009”; „Perłę Eskulapa” za zajęcie II miejsca w trzeciej edycji Ogólnopolskiego Konkursu Medycznego „Perły Medycyny” oraz certyfikat „Szpital bez bólu”.

⁴⁴ Ośrodek bydgoski działa w garnizonach: Bartoszyce, Braniewo, Brodnica, Bydgoszcz, Chełmno, Chojnice, Choszczno, Ciechocinek, Cybowo, Czarne, Dolaszewo, Drawno, Drawsko Pom., Elbląg, Gardeja, Giżycko, Grudziądz, Grupa, Inowrocław, Kalisz Pomorski, Kobyłka, Lidzbark Warmiński, Maksymilianowo, Malbork, Marcinkowo, Mirosławiec, Morąg, Mosty, Mrągowo, Mrzeżyno, Nadarzyce, Oleszno, Olsztyn, Osowiec, Ostróda, Piła, Pruszcz Gd., Stargard Szczeciński, Szczecin, Szczytno – Lipowiec, Szeroki Bór, Świdwin, Tczew, Toruń, Trzebiatów, Wałcz, Wojnowo, Zegrze Pomorskie, Złocieniec. *Decyzja nr 10/mon Ministra Obrony Narodowej z 18.01.2008 r. W sprawie działalności metrologicznej w resorcie obrony narodowej*, Dz.Urz. MON 2008 r. nr 2-187, poz. 9, załącznik nr 1.

⁴⁵ *Decyzja nr 10/mon Ministra Obrony Narodowej z 18.01.2008 r. W sprawie działalności...*

⁴⁶ Pozostałe zarządy rejonowe (równorzędne) znajdują się w: Gdyni, Krakowie, Lublinie, Olsztynie, Szczecinie, Wrocławiu, Zielonej Górze oraz Stołeczny Zarząd Infrastruktury w Warszawie i Wojskowy Zarząd Infrastruktury w Poznaniu.

a także do gospodarowania nieruchomościami będącymi w trwałym zarządzie ministra obrony narodowej, sprzętem technicznym, kwaterunkowym, pożarniczym i środkami gaśniczymi. Prowadzi też działalność warsztatowo-usługową oraz utrzymuje i eksploatuje nieruchomości będące w dyspozycji jednostek wojskowych. RZI w Bydgoszcy zarządza mieniem na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego i łódzkiego⁴⁷.

Dnia 31 grudnia 1995 r. Zarządzeniem Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego nr 052/org z 10 lipca 1995 r. rozformowano stacjonujące w Bydgoszcy 2. Okręgowe Warsztaty Remontu Sprzętu Łączności, 2. Okręgową Stację Obsługi Samochodów, 98. Ruchome Warsztaty Naprawy Samochodów i 2. Okręgową Składowicę Sprzętu Kulturalno-Oświatowego, a na ich podstawie sformowano 5. Rejonowe Warsztaty Techniczne w Bydgoszcy. Jest to instytucja podległa od 2012 r. szefowi Regionalnej Bazy Logistycznej w Wałczu, realizująca zadania obsługowo-remontowe uzbrojenia i sprzętu wojskowego w podsystemie technicznym na korzyść jednostek i instytucji wojskowych Sił Zbrojnych RP w rejonie odpowiedzialności⁴⁸. Jest to jedna z ośmiu tego typu jednostek funkcjonujących w Wojsku Polskim.

Prócz instytucji wojskowych Bydgoszcz pozostaje ważnym miejscem stacjonowania jednostek wojskowych. W I dekadzie XXI w. najważniejszą jednostką garnizonu stała się 1. Brygada Logistyczna im. Króla Kazimierza Wielkiego. Jest to jedna z dwóch tego typu formacji w Wojsku Polskim, przeznaczona do zabezpieczenia logistycznego polskich kontyngentów wojskowych za granicą, która utrzymuje w gotowości żołnierzy w ramach Sił Odpowiedzi NATO (NRF – NATO Response Forces). Ponadto brygada dysponuje siłami i środkami do wykorzystywania w likwidacji klęsk żywiołowych i katastrof. Brygada rozpoczęła działalność 1 stycznia 2004 r. w Bydgoszcy i jednocześnie przystąpiono do formowania pododdziałów rozmieszczonych w kilku garnizonach w północno-środkowej Polsce. Obok bydgoskiego dowództwa w skład brygady wchodzi: w Bydgoszcy dowództwo Narodowego Elementu Wsparcia, 1. Batalion Dowodzenia i Zabezpieczenia „Ziemi Świeckiej”, 1. Batalion Logistyczny „Ziemi Nakielskiej”, 2. Batalion Logistyczny „Ziemi Żnińskiej”⁴⁹. W sumie Brygada liczy około dwóch tysięcy oficerów, podoficerów, szeregowych i pracowników cywilnych wojska, którzy wyposażeni są w wysoce

⁴⁷ Rejonowy Zarząd Infrastruktury w Bydgoszcy, <http://www.rzi.hg.pl/>

⁴⁸ 1. Okręgowe Warsztaty Techniczne w Grudziądzu, 2. OWT w Jastrzębiu, 3. OWT w Nowym Dworze Maz., 4. OWT w Żurawicy, 9. Rejonowe Warsztaty Techniczne w Krośnie Odrzańskim, 10. RWT w Oleśnicy, 20. RWT Lublinie.

⁴⁹ Ponadto w skład brygady wchodzi: w Glewicach 3. Batalion Logistyczny „Ziemi Goleniowskiej”, w Czarnem 11. Batalion Ewakuacji Sprzętu „Ziemi Szczecineckiej” i 52. Batalion Remontowy „Ziemi Człuchowskiej”, w Giżycku 112. Batalion Remontowy, w Olsztynie 1. Olsztyński Batalion Składowania, w Grudziądzu 8. Kompania Rurociągów Dalekosiężnych.

specjalistyczny, nowoczesny sprzęt⁵⁰. 1. Brygada jest jedną z dwóch wielkich jednostek logistycznych wysyłających żołnierzy na misje pokojowe i stabilizacyjne. Od chwili powstania uczestniczyli oni w operacjach w Iraku, Afganistanie, Kosowie, Libanie i Czadzie.

Do ważniejszych jednostek wojskowych garnizonu należy zaliczyć także 1. Kujawsko-Pomorski Batalion Dowodzenia Okręgu Wojskowego⁵¹ oraz 1. Kompanię Regulacji Ruchu. Z dniem 1 lipca 2010 r. 1. Batalion Dowodzenia podporządkowano szefowi Inspektoratu Wsparcia SZ i zmieniono mu nazwę na Batalion Dowodzenia Inspektoratu Wsparcia SZ. Jednostka realizuje zadania podobne do tych, które wykonywała na rzecz dowództwa POW, z tym że beneficjentem jej działań jest dowództwo Inspektoratu Wsparcia SZ.

W garnizonie Bydgoszcz dominują instytucje i jednostki o charakterze logistycznym, aczkolwiek stacjonuje tu specyficzna jednostka operacyjna o nazwie Centralna Grupa Działań Psychologicznych. Formacja ta jest kontynuatorką powstałych u schyłku lat 60. XX w. grup propagandy specjalnej, czyli jednostek wojny psychologicznej. W 2002 r. dokonano zespolenia potencjału wojny psychologicznej w Bydgoszczy, gdzie powstała Centralna Grupa Działań Psychologicznych, którą bezpośrednio podporządkowano dowództwu Wojsk Lądowych. Jednostka stacjonuje w kompleksie koszarowym przy ul. Powstańców Warszawy. Jest to wyspecjalizowana jednostka zapewniająca Siłom Zbrojnym RP prowadzenie działań psychologicznych na polu walki i w operacjach wsparcia pokoju na szczeblu operacyjnym i taktycznym. Jednostka jest przygotowana do współdziałania z elementami wsparcia psychologicznego sił NATO⁵². Żołnierze CGDP brali i biorą udział w koalicyjnych misjach poza granicami kraju, w akcjach w ramach Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Iraku oraz w ramach PKW w Afganistanie⁵³.

⁵⁰ 1. Brygada Logistyczna, <http://www.1blog.pow.mil.pl>

⁵¹ Jednostka rozpoczęła formowanie w II połowie 2001 r. na podstawie rozkazu Dowódcy Wojsk Lądowych o sformowaniu 1 bdiv OW. Batalion podlega dowódcy POW. 1. Batalion Dowodzenia Okręgu Wojskowego przejął i kontynuuje tradycje: Kołobrzieskiego Samodzielnego Batalionu Samochodowego, Okręgowego Batalionu Samochodowego, Okręgowej Kompanii Samochodowej, 22. Batalionu Samochodowego, 2. Kołobrzieskiego Batalionu Samochodowego, 2. Batalionu Ochrony i Obsługi Dowództwa POW, 5. Kołobrzieskiego Pułku Zabezpieczenia Dowództwa POW, 1 *Kujawsko-Pomorski batalion dowodzenia Okręgu Wojskowego*, http://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=268&Itemid=26

⁵² *Centralna Grupa Działań Psychologicznych*, http://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=311&Itemid=26. Struktura organizacyjna Grupy pozwała na jej działania zarówno w pełnym składzie, jak i wydzielonymi segmentami na poziomie korpuśnym, dywizyjnym i brygadowym. Dysponuje ona także Zespołem Publicystyki Radiowej i Zespołem Redakcyjno-Wydawniczym. Organizacją procesu działań psychologicznych zajmuje się sztab Grupy. Grupa dysponuje także stosownym zabezpieczeniem logistycznym.

⁵³ *PKW w Międzynarodowych Siłach Wspierania Bezpieczeństwa (ISAF) w Afganistanie*, <http://www.isaf.wp.mil.pl/kontyngent.html>

Duże zmiany zaszły w grupie jednostek i instytucji sił powietrznych garnizonu Bydgoszcz. Prócz wspomnianego już rozformowania dowództwa 2. Korpusu Sił Powietrznych 31 czerwca 2008 r. zlikwidowano także dowództwo 2. Brygady Radiotechnicznej. W konsekwencji w mieście powstała 2. Baza Lotnicza, 2. Eskadra Lotnictwa Transportowo-Łącznikowego i 2. Rejon Wsparcia Teleinformatycznego.

2. Baza Lotnicza, jako jedna z jednostek 3. Skrzydła Lotnictwa Transportowego, wykonywała zadania polegające na utrzymaniu w gotowości lotniska oraz jego ochronie zgodnie ze standardami NATO, a także zabezpieczała logistycznie działalność jednostek lotniczych stacjonujących w garnizonie Bydgoszcz. Swoje zadania 2. Baza Lotnicza „Bydgoszcz” realizowała poprzez pododdziały zabezpieczenia materiałowo-technicznego, ochrony, ubezpieczenia lotów, służb lotniskowych i warsztaty. Ponadto w składzie jednostki funkcjonowała kompania chemiczna⁵⁴. W związku z kolejną reorganizacją sił powietrznych bydgoska baza lotnicza 30 czerwca 2010 r. została zredukowana do niewielkiej formacji o nazwie Komenda Obsługi Lotniska.

2. Eskadra Lotnictwa Transportowo-Łącznikowego powstała 1 kwietnia 1999 r. na podstawie 2. Eskadry Lotniczej. Od początku istnienia bazowała w Bydgoszczy w 2. Bazie Lotniczej. Do zadań eskadry należało wykonywanie lotów operacyjno-usługowych na rzecz Sił Powietrznych i Wojsk Lądowych. Wchodząca w skład eskadry Lotnicza Grupa Poszukiwawczo-Ratownicza wykonywała zadania SAR. Eskadra współpracowała z władzami samorządowymi w zakresie ratownictwa lotniczego i reagowania kryzysowego. Eskadra dysponowała samolotami An-2 i An-28, stanowiącymi podstawowe wyposażenie lotnicze jednostki. Poza nimi w eskadrze były także śmigłowce Mi-2 w różnych wersjach, Mi-8RL oraz W-3 „Sokół”. Niestety ostatnia jednostka „latająca” w Bydgoszczy została rozformowana w połowie 2010 r., a jej sprzęt przejęła 33. Baza Lotnictwa Transportowego w Powidzu.

W skład Sił Powietrznych wchodzi także 2. Rejon Wsparcia Teleinformatycznego Sił Powietrznych. Jest to jednostka bezpośrednio podległa komendantowi Centrum Wsparcia Teleinformatycznego Sił Powietrznych. Do zasadniczych zadań rejonu należy: utrzymanie w sprawności i niezawodności działania systemów i sieci teleinformatycznych w rejonie odpowiedzialności jednostki; świadczenie usług telekomunikacyjnych dla jednostek wojskowych; zabezpieczenie jednostek SP w rejonie odpowiedzialności w zakresie sprzętu łączności i informatyki; teleinformatyczne zabezpieczenie ćwiczeń i treningów wojsk własnych oraz obcych w rejonie poligonu Wicko Morskie; kryptograficzne zabezpieczenie dowództw i sztabów jednostek wojskowych Sił Powietrznych stacjo-

⁵⁴ 2. Baza Lotnicza, <http://www.2blot.mil.pl/pl,index.html>

nujących w rejonie odpowiedzialności 2. RWT SP⁵⁵. W Bydgoszczy stacjonuje także 22. Ośrodek Dowodzenia i Naprowadzania im. płk. pil. Tadeusza Henryka Rolskiego.

Ponadto w garnizonie funkcjonują instytucje lokalne służące obsłudze bieżących potrzeb w zakresie utrzymania dyscypliny i porządku wojskowego oraz potrzeb kulturalnych i sportowych środowiska wojskowego, a także w wielu przypadkach całej społeczności lokalnej. Do ogniw utrzymania dyscypliny i porządku należy zaliczyć Komendę Garnizonu Bydgoszcz i Oddział Żandarmerii Wojskowej wraz z podległymi ogniwami. Tradycyjnie z miastem związane są: Orkiestra Reprezentacyjna Pomorskiego Okręgu Wojskowego, przemianowana w 2010 r. na Orkiestrę Wojskową w Bydgoszczy, Pomorskie Muzeum Wojskowe (od 2011 r. Muzeum Wojsk Lądowych), Klub Pomorskiego Okręgu Wojskowego (od 2011 r. Klub Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych) oraz niezwykle zasłużony dla miasta Cywilno-Wojskowy Związek Sportowy „ZAWISZA”.

Przystąpienie Polski do NATO oraz zmiana uwarunkowań zewnętrznych bezpieczeństwa narodowego spowodowały wygenerowanie nowej strategicznej koncepcja organizacji sił zbrojnych. Na jej podstawie w ciągu ostatniej dekady organizacja sił zbrojnych uległa głębokiej zmianie. W Polsce zlikwidowano znaczącą liczbę jednostek, pozniwały z mapy kraju liczne garnizony. Trzykrotnie zmniejszyła się liczba żołnierzy w armii w porównaniu do 1990 r. W konsekwencji wojsko odgrywa znacznie mniejszą rolę społeczną niż w okresie „zimnej wojny”. Także garnizon bydgoski został w tym okresie poddany głębokiej restrukturyzacji, jednakże w przeciwieństwie do wielu innych garnizonów jego rola w systemie obrony kraju nie uległa redukcji, a przeciwnie – wzmocniła się. Usytuowanie w mieście instytucji NATO oraz licznych centralnych i regionalnych organów wojskowych powoduje sytuowanie garnizonu w grupie najbardziej prestiżowych w kraju. Dodatkowego splendoru nadają miastu jednostki wojskowe, które spełniają ważną funkcję w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych realizowanych z udziałem Wojska Polskiego.

⁵⁵ 2. *Rejon Wsparcia Teleinformatycznego SP*, http://www.cwt.sp.mil.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=15&Itemid=32